

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԱՐՈՒԽԵՍՏԳԻՏԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամեն ամսոյ ակիդրը:

Բաժանորդագրման է կամխիկ վճարելի՝ Տարեկամ 8 ֆր.

— 4 դր.: — Վեցամսեայ՝ 5 ֆր. — 2 դր. 50 կոպ.:

Մեկ թիւ առանձին կը վաճառուի 1 ֆր. — 50 կոպ.:

Խոհագրութեան կենդրոնաւայրան է՝ Վիեննա, Միտլ-
թայրեան Միաբանութեան Մայր վանքը:
Ճարտու ծախքն խոհագրութեան վրայ է:
Ծանոթցմանքն առանձին սակարկութեամբ:

ԲԱՐՈՑԻՆԵՐԻՆ

ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ — Ցառարկանութեան խնդիր: —

Հետազոտութիւնը նախնեաց ուսմանը նկատմամբ:

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Ամսուր զգալիէր-Լեռնային:

Եւ Ներքին Հայոց:

ԻՐԱՆԱՅԻՏԱԿԱՆ — Իրաւունք Հայոց:

ԱՐՈՒԽԵՍՏԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐՈՒԽԵՍՏԱԿԱՆ — Մոմագործութիւն:

ԱՐՈՒԽԵՍՏԱԿԱՆ

ԽԱՉ ՌԻ ԺԵՐԺԻՉ — Վերջին ժամանակներէ վէպ մը:

ՍՏԼԵՒՈՒՄ

ՆՈՐԱՐԱՐՈՒՄ — Տեսնուակա՛ն — ՄԱՆԱՐԱՐՈՒՄ

ՔԱՆՔԱՎԱԿԱՆ ՏԵՍՏԻՐԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԵՐԵՐԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

(Երեսնամեակի)

Հայկական հնչմանց զանազան գաւառական
այլակերպութիւնները գիտելով՝ օրւան խոյրիւր
այն եղած է թէ ո՛ր փնտռելու ենք նախնական
անարտայն պահուած. ըստ որում ասոնք իրարու
համեմատելով հարկաւ մէկը հարազատ է, որ
մեզի առաջնորդ ըլլայ: — Մենք իրն այսպէս
չենք ըմբռնած, եւ հիմ չունինք բնաւ՝ իբրեւ
ճշմարտութիւն ընդգնեցու թէ այսչափ գաւա-
ռականաց մէջ ի հարկէ այս կամ այն երկրին
է Մեսրոպեան հնչումն: Հնչումը ժամա-
նակաւ կ'այլըլլին այնպէս՝ ինչպէս լեզուն կ'այլ-
այլի: Ստորգ է՝ որ կան լեզուներ որոնց հազա-
րաւոր տարեաց կենացը մէջ գրեթէ անփոփոխ
պահուած կ'երեւան նախնական հնչումները, (ինչ-
պէս են մանաւանդ սեմացի լեզուները): Բայց այն
ազգացն որոնց հնչումները թէ ժամանակի անց-

մամբ երեւելապէս այլըլլած, եւ թէ տեղեաց
խորոցաւ իրարմէ ալ տարբերած են, խորին եւ
երկար խաղարկութեանց նիւթ է: Այս վերջին-
ներէս է Հայ ազգն, որ յայսմ մասին առաջին
կարգ դասուելու է:

Այս օրս հայ լեզուն՝ իւր խօսողներուն սա-
կաւորութեամբն հանդերձ՝ համարձակ կը միջի
տանապատիկ բազմաթիւ ազգաց հետ. այնչափ
անթուեղի եղած են հայերենի այժմու լեզուա-
կան ճիւղաւորութիւնըն ըստ գաւառաց: Սակայն
յայտնի է թէ ոչ երբեք ուղիղ դատած կ'ը-
լանք՝ եթէ ըսենք որ հարկաւ ասոնցմէ մէկն է
Մեսրոպեան լեզուն, կամ գէթ անոր նման ըստ
բաւականի: Այո, ոչ որ այսպէս կը խորհի, եւ
անոր համար՝ վստիկ գրական կայուն վկայու-
թիւնը, գրաւոր յիշատակարանք սուտ կը յան-
գիմանեն: Իսկ օգայն հնչմանց նկատմամբ, որով-
հետեւ այնպիսի դրական շօշափելի վկայութիւն-
ներ չունինք, որովհետեւ հինը մեզի հասած չէ
եւ չէր կրնար հասնիլ, գիրին է խաբուիլ: Ըստ
մեզ՝ ինչպէս լեզուի գաւառականք նոյնպէս եւ
հնչմանց գաւառականքն այսօր չեն ներկայացը-
ներ մեզի մեր հարազատ հնութիւնը. այսինքն՝
չենք գտներ, ջորվայր մեր հետազոտութիւնները
կը հասնին, եւ ոչ մէկ գաւառական ճշգիւ հին
արտասանութեան ներկայացուցիչ ըստ ամենայն
մասանց: — Դիտենք այնչափն որչափն որ այս-
օր բաւական ծանօթ է մեզի եւ կը ներք հաս-
տատութեամբ խօսիլ:

Այսօրւան հայ հնչմանց բազմաթիւն ճիւղ-
աւորութիւնները գլխաւորաբար երեքի կ'առ-
փոփուին ըստ գաւառացի, որ են՝

1. Միջնադարէն կամ Միջնադարէն ըստածն, որ

¹ Այսօրու ոչ ըստ աղբարհագրական ճշդութեան
կը յիշենք Հայոց գաւառներն, այլ բաւարար Հայաբնակ
երկրներու տարածութիւնն ի միասին առաւ: